

Προστασία των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων παιδιών στα σύνορα της Ευρώπης, στο πλαίσιο του Συμφώνου της ΕΕ για τη Μετανάστευση και το Άσυλο

Κοινή αναφορά οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών

“ Η ζωή είναι τόσο πολύτιμη, δεν υπάρχει χρόνος για χάσιμο. Κάθε χρόνος που έχασα από το να προχωρήσω στη ζωή μου, είναι χαμένος χρόνος¹.

Ehsan, 17 ετών όταν έφτασε στην Ευρώπη το 2023.

Ζωγραφιά από ασυνόδευτο παιδί που ζει σε δομή φιλοξενίας κάπου στην Ευρώπη

ΣΥΝΥΠΟΓΡΑΦΟΥΣΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

ARSIS Association for the Social Support of Youth, Greece ▪ Better Days Greece ▪ BumF e.V. (Bundesfachverband unbegleitete minderjährige Flüchtlinge) Caritas Europa ▪ Center for Legal Aid - Voice in Bulgaria ▪ Centre for Peace Studies, Croatia ▪ Council of Refugee Women in Bulgaria ▪ Deutsches Kinderhilfswerk e.V. ▪ ECPAT Deutschland e.V ▪ Equal Rights Beyond Borders ▪ European Network Against Racism ▪ Foundation for Access to Rights, Bulgaria ▪ Fundația Noi Orizonturi, Romania ▪ Greek Council for Refugees ▪ International Rescue Committee (IRC) ▪ JRS Romania ▪ Kindernothilfe e.V. ▪ Kinderrechtencoalitie Vlaanderen ▪ Lighthouse Relief, Greece ▪ Movement for Peace, MPDL ▪ Network for Children's Rights, Greece ▪ PICUM (Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants) ▪ Reachout Foundation Bulgaria ▪ Samos Volunteers, Greece ▪ Schedia-Center for Artistic and Pedagogical Training, Greece ▪ SOS Villaggi dei Bambini Italia ▪ Terre des Hommes Germany ▪ Terre des hommes ▪ The Rule of Law Institute, Poland

1. Τα ονόματα των παιδιών έχουν αλλαχθεί και η χώρα στην οποία αναφέρονται έχει διαγραφεί για τη διαφύλαξη της ανωνυμίας τους.

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Νέες και παρατεταμένες συγκρούσεις, βία, διώξεις, επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, οικονομικές δυσκολίες και επισιτιστική αστάθεια αναγκάζουν χιλιάδες ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένων παιδιών, να κάνουν επικίνδυνα ταξίδια για να φτάσουν στην Ευρώπη. Με περιορισμένη ή χωρίς καθόλου πρόσβαση σε ασφαλείς οδούς, τα παιδιά εν κινήσει, και ιδίως τα ασυνόδευτα παιδιά, εκτίθενται σε ένα συνεχές βίαιό από τις χώρες καταγωγής τους, στις χώρες που αναγκάζονται να διασχίσουν, ακόμη και μετά την άφιξή τους στην Ευρώπη. Σύμφωνα με τη Eurostat, 41.525 ασυνόδευτα παιδιά υπέβαλαν αίτηση ασύλου στις χώρες της ΕΕ για πρώτη φορά το 2023 και 23.630 τους πρώτους εννέα μήνες του 2024. Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση της UNICEF για πέντε χώρες κατά μήκος της Βαλκανικής οδού, συμπεριλαμβανομένων τριών βασικών κρατών πρώτης εισόδου της ΕΕ (Ελλάδα, Ιταλία, Βουλγαρία, Σερβία και Βοσνία-Ερζεγοβίνη), συνέχισαν να αναφέρονται επαναπροωθήσεις, κρατήσεις, καθώς και ψυχολογική και σωματική βία, ενώ ανεπαρκείς μηχανισμοί ταυτοποίησης, παραπομπής, διαχείρισης ατομικών περιπτώσεων και προσδιορισμού του βέλτιστου συμφέροντος, καθώς και η περιορισμένη διαθεσιμότητα εναλλακτικών υπηρεσιών φροντίδας και επιτροπείας, επιδεινώνουν την ευαλωτότητα των παιδιών εν κινήσει».

Η προστασία των παιδιών αποτελεί νομική και ηθική υποχρέωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της. **Καθώς τα κράτη μέλη προετοιμάζονται για την εφαρμογή του Συμφώνου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Μετανάστευση και το Άσυλο (Σύμφωνο ΕΕ) σε εθνικό επίπεδο, είναι σημαντικό να επιλύσουν προβλήματα στις υφιστάμενες διαδικασίες και να εισαγάγουν αποτελεσματικά εχέγγυα για την προστασία των ασυνόδευτων παιδιών.**

Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ ισχυρίζονται πως νέα και ενισχυμένα εχέγγυα του Συμφώνου ΕΕ «θα ενισχύσουν σημαντικά την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων και των οικογενειών με παιδιά». Όμως, η εμπειρία των συνυπογραφουσών οργανώσεων εγείρει ανησυχία πως κάποιες από τις διατάξεις του Συμφώνου ΕΕ πρόκειται να διαιωνίσουν πολλά από τα πιο ανησυχητικά στοιχεία των σημερινών πρακτικών, συμπεριλαμβανομένης της διαμόρφωσης εικόνας βάσει φυλετικών χαρακτηριστικών, που επηρεάζουν ιδιαίτερα τα παιδιά που αναζητούν προστασία.

Αρχικά, το Σύμφωνο της ΕΕ απέτυχε να επιλύσει το κρίσιμο ζήτημα της κατανομής της ευθύνης για τα κράτη μέλη πρώτης εισόδου και εγείρει προβληματισμούς σχετικά με τις διοικητικές επιστροφές και παρεκκλίσεις από τους κανόνες ασύλου σε σενάρια

«κρίσης». Ως αποτέλεσμα, οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων στα σύνορα, όπως οι επαναπροωθήσεις, είναι πιθανό να συνεχιστούν. Επιπλέον, τα κράτη μέλη δύνανται να προβούν σε αξιολόγηση της ηλικίας των παιδιών κατά τη διάρκεια της ταυτοποίησης, παρότι τα εχέγγυα ασφαλείας και το προστατευτικό πλαίσιο για την αξιολόγηση της ηλικίας απουσιάζουν από το συγκεκριμένο Κανονισμό, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε παραβίαση των δικαιωμάτων τους, ειδικά εάν καταγραφούν εσφαλμένα ως ενήλικες. Επιπλέον, η έλλειψη σαφώς καθορισμένων κριτηρίων για την αξιολόγηση των ασυνόδευτων παιδιών ως πιθανών «κινδύνων ασφαλείας», ιδίως όταν εκτιμώνται ως «βίαια», είναι πιθανό να αυξήσει την κράτηση, ιδιαίτερα με μορφή *de facto*. Τέλος, θα πρέπει να τεθούν σε ισχύ διατάξεις ώστε οι ανεξάρτητοι μηχανισμοί παρακολούθησης από τα κράτη μέλη να είναι πραγματικά ανεξάρτητοι, διευρυμένοι ώστε να καλύπτουν την πρόσβαση στην επικράτεια και φιλικό προς τα παιδιά, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι αναφορές για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα σύνορα αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά.

Η παρούσα αναφορά συνδυάζει την ανάλυση του Συμφώνου ΕΕ από τις συνυπογράφουσες οργανώσεις με προγραμματικά δεδομένα, με βάση την εκτεταμένη εμπειρία στην υποστήριξη των ασυνόδευτων παιδιών, τονίζοντας τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν λόγω των ελλείψεων των υφιστάμενων πλαισίων και πρακτικών πολιτικής (Ενότητα 2). Η αναφορά παρέχει επίσης συγκεκριμένες συστάσεις προς τα κράτη μέλη της ΕΕ, ώστε να ενισχύσουν τα εχέγγυα προστασίας για τα ασυνόδευτα παιδιά στα σύνορά τους, ενώ σχεδιάζουν την εθνική εφαρμογή του Συμφώνου της ΕΕ (Ενότητα 3).

2

ΑΥΞΗΜΕΝΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΑ ΣΥΝΟΡΑ, ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΤΗΣ ΕΕ

Το Σύμφωνο ΕΕ περιέχει μια σειρά διασφαλίσεων για την προστασία των ασυνόδευτων παιδιών, όπως «ο γρήγορος διορισμός εκπροσώπου», «περιορισμένες συνθήκες για τη διοχέτευση συνοδευόμενου ανηλίκου μέσω της ταχείας διαδικασίας», «αξιολογήσεις ανηλικότητας μέσω διεπιστημονικής αξιολόγησης (συμπεριλαμβανομένων των ψυχοκοινωνικών αξιολογήσεων από ειδικευμένους επαγγελματίες)», «δωρεάν νομική συμβουλευτική», «κράτηση ως έσχατη λύση», «πρόσβαση στην εκπαίδευση κατά την κράτηση», «απαλλαγή από τη συνοριακή διαδικασία, εκτός εάν ο ανήλικος αποτελεί απειλή για την εθνική ασφάλεια». Οι περισσότερες από αυτές τις εγγυήσεις δεν είναι νέες και είχαν ήδη προβλεφθεί σε εθνικές και Ευρωπαϊκές νομοθεσίες, και διεθνείς συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτά τα νομικά πλαίσια δίνουν προτεραιότητα στο βέλτιστο συμφέρον των παιδιών, στην προστασία τους και στην πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου, και βασίζονται στις αρχές της μη επαναπροώθησης, της απαγόρευσης της κράτησης παιδιών, του δικαιώματος στην οικογενειακή ενότητα και της παροχής ειδικής φροντίδας για ασυνόδευτα παιδιά. Ωστόσο, το πρόβλημα είναι ότι αυτές οι διατάξεις συχνά δεν τηρούνται στην πράξη από πολλά κράτη μέλη καθώς οι αναποτελεσματικές εκτιμήσεις ανηλικότητας, η κράτηση, οι επαναπροωθήσεις και η βία στα σύνορα, καθώς και επιδεινωτικοί παράγοντες όπως η διαμόρφωση εικόνας βάσει φυλετικών χαρακτηριστικών, παρατηρούνται εκτενώς σε ολόκληρη την ΕΕ.

Ορισμένες οργανώσεις παιδικής προστασίας έχουν ήδη επικρίνει το Σύμφωνο ΕΕ και έχουν κάνει έκκληση για σαφήνεια και διαφάνεια σχετικά με την εφαρμογή ορισμένων από τις διατάξεις του και τις πιθανές επιπτώσεις τους στα παιδιά. Παρά τους ισχυρισμούς ότι το Σύμφωνο ΕΕ θα προστατεύει καλύτερα τα παιδιά, οι υπογράφουσες οργανώσεις ανησυχούν πως οι υπάρχουσες ελλείψεις που θέτουν σε κίνδυνο τα δικαιώματα των παιδιών δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς.

2.1 Ανάγκη αποτροπής παραβιάσεων δικαιωμάτων στα σύνορα

“*Αισθάνομαι άρρωστος συνέχεια, όταν βλέπω τα τραύματά μου, θυμάμαι όλα όσα μου έκαναν, δεν μπορώ να τα ξεχάσω, θυμάμαι τα πάντα. Elhan, ο οποίος ανέφερε ότι ήταν 17 ετών όταν επαναπροωθήθηκε από χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.*”

Επαναπροωθήσεις, άτυπες κρατήσεις και περιστατικά άλλων μορφών βίας κατά ασυνόδευτων παιδιών έχουν τεκμηριωθεί και αναφερθεί εκτενώς σε όλη την ΕΕ από διεθνείς οργανισμούς και οργανώσεις, μη κυβερνητικές οργανώσεις και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και ανεξάρτητους ερευνητές δημοσιογράφους.

Η International Rescue Committee (IRC) και το Foundation for Access to Rights (FAR) πήραν συνεντεύξεις από 66 ασυνόδευτα παιδιά που υποστήριζαν μέσω των προγραμμάτων τους στη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Ιταλία και τη Σερβία το 2023. Το 51% όσων προσπάθησαν να εισέλθουν στη Βουλγαρία και το 70% όσων προσπάθησαν να εισέλθουν στην Ελλάδα ανέφερε επαναπροωθήσεις και διάφορες μορφές βίας, με τα περισσότερα παιδιά να αναγνωρίζουν ως υπεύθυνους για τη βία που υπέστησαν τις αρχές επιβολής του νόμου. Οι αναφερόμενες μορφές βίας περιλαμβάνουν τη σωματική και ψυχολογική βία, την αναγκαστική απογύμνωση, την κλοπή προσωπικών αντικειμένων, τη στέρηση των αναγκαίων αγαθών και την *de facto* κράτηση υπό ταπεινωτικές συνθήκες, με αποτέλεσμα την έκθεση σε επικίνδυνες και απειλητικές για τη ζωή συνθήκες και περιβάλλοντα. Οι πρακτικές που περιγράφονται από τα παιδιά στις συνεντεύξεις που πραγματοποιήσαν η IRC και το FAR είναι παρόμοιες με αυτές που τεκμηριώθηκαν από άλλους φορείς, δείχνοντας κοινές και συστηματικές πρακτικές σε διάφορα σύνορα της ΕΕ και υποδηλώνοντας ότι αυτές οι παραβιάσεις δεν είναι έργο συγκεκριμένων ανθρώπων, αλλά μάλλον μια «*de facto* γενική πολιτική», όπως περιγράφεται από τον Εισηγητή του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών το 2022 .

Με την έμφαση που δίνει το Σύμφωνο ΕΕ στους ισχυρότερους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα ως έναν από τους βασικούς στόχους του και τις κυρίαρχες πολιτικές αφηγήσεις στην ΕΕ για τη μετανάστευση, τα κράτη μέλη πρώτης εισόδου είναι πιθανό να καταφύγουν σε ακόμη πιο αυστηρές τακτικές σε παράτυπες διελεύσεις, συμπεριλαμβανομένων των επαναπροωθήσεων. Χωρίς δικαιότερο καταμερισμό ευθυνών και αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων αλληλεγγύης, θα συνεχιστεί η δυσανάλογη πίεση στα κράτη μέλη στα εξωτερικά σύνορα ως κύρια σημεία εισόδου, με κίνδυνο να συνεχιστούν, και ενδε-

χομένως να αυξηθούν, οι αναφορές για επαναπροωθήσεις και παραβιάσεις δικαιωμάτων στα σύνορα.

Επιπλέον, η εστίαση του Συμφώνου ΕΕ στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και του αριθμού των επιστροφών των αιτούντων/ουσών άσυλο στις χώρες καταγωγής τους ή στις χώρες διέλευσης, είναι πιθανό να ενθαρρύνει περαιτέρω τις επαναπροωθήσεις, ως έναν τρόπο παράκαμψης των περίπλοκων διαδικασιών των επίσημων επιστροφών των αιτούντων/ουσών άσυλο, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων παιδιών.

Τέλος, ο Κανονισμός για την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης και ανωτέρας βίας, επιτρέπει στα κράτη μέλη να αποκλίνουν από τις υποχρεώσεις τους σε περιπτώσεις «καταστάσεων κρίσης, εργαλειοποίησης και ανωτέρας βίας», και λόγω των ασαφών διατυπώσεών του, υπάρχει ο κίνδυνος οι παρεκκλίσεις αυτές να εγκαθιδρυθούν ως κανόνας και όχι ως εξαίρεση, οδηγώντας σε περισσότερη, και όχι λιγότερη, αναταραχή στα σύνορα της ΕΕ, με μείωση των εχέγγυων προστασίας στις διαδικασίες ασύλου και συνόρων.

2.2 Ανάγκη αποτελεσματικής υποστήριξης των διαδικασιών ταυτοποίησης, υποδοχής και ασύλου

“*Νόμιζαν ότι ήμουν μεγάλος, αλλά ήμουν παιδί. Ρωτούν από πού είσαι και τίποτα άλλο.* Achraf, ο οποίος ήταν 17 ετών το 2022, όταν ήρθε στην Ευρώπη.

Οι επισπευσμένες διαδικασίες που προτείνονται από το Σύμφωνο ΕΕ, σε συνδυασμό με τις υπάρχουσες σοβαρές ελλείψεις δυναμικότητας ή στελέχωσης και τα ανεπαρκή εθνικά συστήματα ασύλου και υποδοχής, ενδέχεται να μην επιτρέψουν επαρκώς την αναγνώριση των ασυνόδευτων παιδιών και την αξιολόγηση της ηλικίας τους με βάση το βέλτιστο συμφέρον τους. Με τις σημερινές συνθήκες, ενδέχεται να παραβλέπονται οι ειδικές ανάγκες των ασυνόδευτων παιδιών, οδηγώντας σε ανεπαρκή εξέταση των αιτημάτων ασύλου και των αναγκών προστασίας τους, ακόμη και στον αποκλεισμό τους από τις διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης. Για παράδειγμα στην Ελλάδα, μεταξύ Απριλίου 2021 και Μαρτίου 2023, υπήρξαν 1.024 υποθέσεις αμφισβητούμενης ηλικίας και στο 37% από αυτές, τα εμπλεκόμενα άτομα αποδείχτηκε πως ήταν παιδιά. Ενώ μπορεί να είναι εφικτό να ολοκληρωθούν οι έλεγχοι ταυτότητας και ασφάλειας εντός στενού χρονικού πλαισίου, υπάρχει σημαντικός κίνδυνος οι αξιολογήσεις ευαλωτότητας να γίνουν βιαστικά, ή ακόμα και να παραλειφθούν, για λόγους ταχύτητας, κάτι που παρατηρήθηκε πρόσφατα στην εφαρμογή της συμφωνίας Ιταλίας - Αλβανίας.

Άλλοι σοβαροί κίνδυνοι συνδέονται με την έλλειψη σαφώς καθορισμένων κριτηρίων βάσει των οποίων τα ασυνόδευτα παιδιά μπορούν να αξιολογηθούν ως «κίνδυνοι για την ασφάλεια», ιδίως όταν εκτιμώνται ως «βίαια» και έτσι να οδηγηθούν στη διαδικασία των συνόρων, καθώς και με τη δυνατότητα χρήσης «αναλογικού βαθμού καταναγκασμού» εναντίον παιδιών για τη συλλογή βιομετρικών δεδομένων, εκθέτοντάς τα δυνητικά σε περιστατικά βίας, και πλήττοντας τα δικαιώματά τους εφόσον δεν υπάρχουν σαφείς οδηγίες για το τι καθιστά το βαθμό καταναγκασμού «αναλογικό» .

Ανησυχίες εγείρει επίσης το σύστημα των εντεταλμένων επιτροπείας των ασυνόδευτων παιδιών. Κατά τη διαδικασία συνοριακού ελέγχου, θα πρέπει να ορίζεται «το συντομότερο δυνατό» ένας εντεταλμένος επιτροπείας για την εκπροσώπηση και υποστήριξη του ασυνόδευτου παιδιού που εντοπίζεται, ωστόσο δεν υπάρχει σαφώς καθορισμένη προθεσμία, που είναι απαραίτητη κατά τη διάρκεια αυτής της κρίσιμης χρονικής στιγμής της διαδικασίας. Ο Κανονισμός για τη θέσπιση κοινής διαδικασίας διεθνούς προστασίας προβλέπει επίσης ότι τα ασυνόδευτα παιδιά θα πρέπει να υποστηρίζονται και να εκπροσωπούνται από έναν προσωρινό εκπρόσωπο για να βοηθήσει με την εγγραφή, τη συλλογή βιομετρικών δεδομένων και όλα τα απαραίτητα διαδικαστικά βήματα. Αν και αυτή η διάταξη είναι ευπρόσδεκτη, η πρακτική εφαρμογή της θα εξαρτηθεί από το πόσο καλά λειτουργεί το εθνικό σύστημα επιτροπείας, τόσο από πλευράς χρηματοδότησης και προσωπικού, όσο και από το πόσο αποτελεσματικά εκπαιδεύονται οι εντεταλμένοι επίτροποι. Οι διαδικασίες αυτές διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των κρατών μελών, απαιτώντας ιδιαίτερη προσοχή στην εθνική εφαρμογή.

Τέλος, το Σύμφωνο ΕΕ απαιτεί από τις εθνικές αρχές να λαμβάνουν υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού ως κατευθυντήρια αρχή σε όλες τις ενέργειές τους και να διεξάγουν αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος του κάθε παιδιού. Ωστόσο, αυτή η διασφάλιση εγείρει αβεβαιότητα, συμπεριλαμβανομένης της απουσίας προτύπου ή τυποποιημένης διαδικασίας στην ΕΕ, καθώς και έλλειψη σαφών οδηγιών σχετικά με τον τρόπο εξισορρόπησης διάφορων σχετικών παραγόντων – όπως η στάθμιση της γνώμης του παιδιού έναντι της γνώμης του εντεταλμένου επιτρόπου του. Απαιτείται αυξημένος συντονισμός και συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών μετανάστευσης και παιδικής προστασίας, με διεθνείς οργανισμούς και οργανώσεις παιδικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένων μη κυβερνητικών οργανώσεων και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, για να διασφαλιστεί ότι τα ασυνόδευτα παιδιά μπορούν να έχουν πρόσβαση στην προστασία και τις βασικές υπηρεσίες που δικαιούνται.

2.3 Ανάγκη ρητής απαγόρευσης της κράτησης παιδιών

“Μας κράτησαν μία ή δύο μέρες χωρίς φαγητό ή νερό ή οτιδήποτε άλλο... - ήταν σαν “στρατόπεδο” και πολλοί άνθρωποι από διαφορετικές χώρες ήμασταν στο ίδιο μέρος. Mohammed, ο οποίος ήταν 16 ετών το 2023 όταν βρέθηκε υπό καθεστώς κράτησης σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στα ευρωπαϊκά σύνορα και σε όλα τα κράτη μέλη, τα παιδιά υπόκεινται συστηματικά σε κράτηση στο πλαίσιο της μετανάστευσης.

Η κράτηση παιδιών μεταναστών και προσφύγων αντίκειται στις γενικές αρχές που διατυπώνονται από διεθνείς και περιφερειακούς φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διεθνείς οργανισμούς, ενώ η Υπάτη Αρμοστέα του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες αναφέρει ότι η κράτηση παιδιών στο πλαίσιο της μετανάστευσης (είτε ασυνόδευτα, χωρισμένα ή ως μέλη οικογένειας) γίνεται «κατά παράβαση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Παιδιών από κάθε άποψη και πρέπει να σταματήσει».

Το Σύμφωνο ΕΕ απέτυχε να ενσωματώσει μια ενιαία ευρωπαϊκή απαγόρευση της κράτησης παιδιών και περισσότερα ασυνόδευτα παιδιά δύνανται να κινδυνεύουν να τεθούν υπό κράτηση ή *de facto* κράτηση, εάν τα κράτη μέλη δεν το απαγορεύσουν ρητά στην εθνική τους νομοθεσία και δεν υιοθετήσουν αποτελεσματικές εναλλακτικές λύσεις. Ειδικότερα, το Σύμφωνο ΕΕ επιτρέπει την *de facto* κράτηση ασυνόδευτων παιδιών για έως και επτά ημέρες κατά τη διάρκεια των διαδικασιών ελέγχου ώστε «να παραμείνουν στη διάθεση των αρχών», έως και δώδεκα εβδομάδες, εάν οδηγηθούν στη συνοριακή διαδικασία – σε περίπτωση που θεωρηθούν «κίνδυνος για την εθνική ασφάλεια ή τη δημόσια τάξη», έως δεκαοχτώ εβδομάδες σύμφωνα με τον Κανονισμό για την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης και ανωτέρας βίας στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου, ενώ η κράτηση έως και έξι μήνες είναι δυνατή βάσει της Οδηγίας σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών.

2.4 Ανάγκη για ανεξάρτητη παρακολούθηση των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων παιδιών και ευθύνη για παραβιάσεις

“Αυτό που βίωσα κατέστρεψε την ψυχική μου ηρεμία. Δεν μπορώ να συγκεντρωθώ, δεν μπορώ να διαβάσω ή να συγκεντρωθώ στις σπουδές μου επειδή αυτά τα περιστατικά μένουν στο μυαλό μου. Δεν μπορώ να τα ξεχάσω, δεν μπορώ να συγκεντρωθώ σε τίποτα. Mohammed, ο οποίος ανέφερε ότι επαναπροωθήθηκε από δύο χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2022 όταν ήταν 16 ετών και το 2023 όταν ήταν 17 ετών.

Το Σύμφωνο ΕΕ απαιτεί από τα κράτη μέλη να δημιουργήσουν έναν ανεξάρτητο μηχανισμό για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης με τα θεμελιώδη δικαιώματα κατά τον έλεγχο των νεοαφιχθέντων και κατά την αξιολόγηση των αιτημάτων ασύλου στα εξωτερικά σύνορα. Μεταξύ άλλων, όπως προκύπτει από έναν νέο οδηγό «Σχετικά με τους Εθνικούς Ανεξάρτητους Μηχανισμούς» από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, η παρακολούθηση θα πρέπει να εξετάζει την τήρηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού και κατά πόσο τα παιδιά προστατεύονται επαρκώς. Για να επιτευχθεί αυτό, είναι ζωτικής σημασίας οι μηχανισμοί αυτοί να περιλαμβάνουν άτομα εξειδικευμένα στην παιδική προστασία και να παρέχουν πληροφορίες σε γλώσσα φιλική προς τα παιδιά.

Επιπλέον, για να αποτελέσουν ουσιαστικό και αποτελεσματικό εχέγγυο έναντι των παραβιάσεων των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων παιδιών, ο μηχανισμός παρακολούθησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων θα πρέπει να είναι θεσμικά και λειτουργικά ανεξάρτητος. Για να είναι ένας μηχανισμός ισχυρός σε εθνικό επίπεδο, είναι επίσης σημαντικό να υπάρχουν συνέπειες για παρεμπόδιση του έργου του (π.χ. μη χορήγηση πρόσβασης σε ορισμένες περιοχές ή έγγραφα) ή μη συμμόρφωση με τα πορίσματά του.

Τέλος, η πλειονότητα των αναφερόμενων παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων λαμβάνει χώρα εκτός επίσημων συνοριακών σημείων διέλευσης, αστυνομικών εγκαταστάσεων ή επίσημων διαδικασιών. Έτσι, γεωγραφικοί (π.χ. μόνο σε ορισμένα κέντρα ή συνοριακές διελεύσεις) ή διαδικαστικοί (π.χ. μόνο σε σχέση με ορισμένες διαδικασίες, όπως η υποδοχή) περιορισμοί στο πεδίο εφαρμογής του μηχανισμού θα δημιουργήσουν τυφλά σημεία, χωρίς να αποτρέπουν τυχόν παραβιάσεις. Ως εκ τούτου, κατά την εθνική εφαρμογή του ανεξάρτητου μηχανισμού παρακολούθησης της συμμόρφωσης με τα θεμελιώδη δικαιώματα, το πεδίο εφαρμογής του θα πρέπει να επεκταθεί ώστε να καλύπτει όλες τις εικαζόμενες παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων από τις εθνικές αρχές διαχείρισης των συνόρων ή κατά τη διάρκεια δραστηριοτήτων συνοριακού ελέγχου.

3.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ: ΘΕΣΠΙΣΗ ΕΧΕΓΓΥΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της προχωρούν στην εφαρμογή του Συμφώνου ΕΕ, πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα δικαιώματα των ασυνόδευτων παιδιών προστατεύονται, σύμφωνα με τις βασικές αρχές του διεθνούς δικαίου, του δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των προσφύγων.

Για την ενίσχυση της προστασίας των ασυνόδευτων παιδιών, και τον πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων τους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος να αιτηθούν άσυλο, και την ομαλή ανάπτυξή τους, οι συνυπογράφουσες οργανώσεις **συνιστούν στα κράτη μέλη:**

1. **Να διασφαλίζουν ότι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού αποτελεί πρωταρχικό γνώμονα σε όλες τις ενέργειές τους που αφορούν παιδιά στο πλαίσιο του Συμφώνου ΕΕ**, παρέχοντας σε όλα τα ασυνόδευτα παιδιά δικαίωμα πρόσβασης στην επικράτεια, ανεξάρτητα από τα έγγραφα που διαθέτουν ή στερούνται, και πρόσβασης σε διαδικασίες ασύλου, με φιλικές προς αυτά διαδικασίες, και με προτεραιότητα την ασφάλεια και την ευημερία τους.
2. **Να κατευθύνουν οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους προς το σχεδιασμό και την υλοποίηση αποτελεσματικών συστημάτων συνοριακού ελέγχου, υποδοχής και ασύλου**, εξασφαλίζοντας πως εξειδικευμένο και καταρτισμένο προσωπικό θα εγγυάται τον χειρισμό των υποθέσεων ασυνόδευτων παιδιών, θα εφαρμόζει το πλεονέκτημα της αμφιβολίας όταν η ηλικία είναι ασαφής διενεργώντας την αξιολόγηση της ηλικίας τους μέσω μιας διεπιστημονικής προσέγγισης, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα και εχέγγυα, καθώς και τον Κανονισμό για τις διαδικασίες ασύλου.
3. **Να επενδύσουν οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους για τον πλήρη σεβασμό των διαδικαστικών εγγυήσεων για την προστασία των ασυνόδευτων παιδιών**, όπως διαδικασίες για την αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, άμεσο διορισμό εκπροσώπου, πρόσβαση σε δωρεάν νομική συμβουλευτική, διερμηνεία, παροχή πληροφοριών φιλικών προς τα παιδιά και προσφυγή για την αξιολόγηση της ανηλικότητας, καθώς και **καθορισμένα κριτήρια για την αξιολόγηση των ασυνόδευτων παιδιών ως δυνητικών**

«κινδύνων για την (εθνική) ασφάλεια», με την εφαρμογή τους να υπόκειται σε έλεγχο.

4. **Να απαγορεύσουν ρητά την κράτηση παιδιών με μεταναστευτικό-προσφυγικό προφίλ**, συμπεριλαμβανομένης της *de facto* κράτησης σε κλειστές δομές κατά τη διάρκεια του συνοριακού ελέγχου. Να επενδύσουν σε ασφαλή, κατάλληλη για την ηλικία των παιδιών διαμονή, που παρέχει ένα υποστηρικτικό περιβάλλον και ουσιαστική πρόσβαση στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και την ψυχολογική υποστήριξη.
5. **Να θεσπίσουν θεσμικά και λειτουργικά ανεξάρτητους μηχανισμούς παρακολούθησης που θα επιβλέπουν τη μεταχείριση των ασυνόδευτων παιδιών**, κατά τη διάρκεια των συνοριακών ελέγχων, συμπεριλαμβανομένων των ανεπίσημων σημείων αφίξεων, στα κέντρα υποδοχής και κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου και επιστροφών. Οι μηχανισμοί αυτοί θα πρέπει να συγκροτούνται από άτομα εξειδικευμένα στην παιδική προστασία και να παρέχουν στα παιδιά πρόσβαση σε μηχανισμούς, διαδικασίες και ένδικα μέσα φιλικά προς την ηλικία τους. Θα πρέπει επίσης να υπάρχουν σαφείς συνέπειες για τα κράτη μέλη που δεν εγκαθιδρύουν αυτούς τους μηχανισμούς, δεν συνεργάζονται μαζί τους ή αγνοούν τα πορίσματά τους.
6. **Να διασφαλίσουν τη μηδενική ανοχή σε όλες τις μορφές διακρίσεων, ρατσισμού και βίας κατά των παιδιών και να εγγυηθούν την πρόσβαση όλων των παιδιών που έχουν υποστεί βία στη δικαιοσύνη**, και κατά περίπτωση στην ποινική δίωξη των φερόμενων ως δραστών, για την αποτελεσματική αποκατάσταση των θυμάτων.
7. **Να ενσωματώσουν ειδικά διαδικαστικά εχέγγυα για τα παιδιά στο μηχανισμό αλληλεγγύης** για την άμβλυνση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν τα ασυνόδευτα παιδιά. Αυτό απαιτεί ένα δίκαιο και διαφανές σύστημα, το οποίο θα περιλαμβάνει συντονιστές μετεγκατάστασης και θα δίνει προτεραιότητα στο βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και στην οικογενειακή ενότητα.
8. **Να συνεργαστούν με μη κυβερνητικές οργανώσεις και την κοινωνία των πολιτών που ειδικεύονται στην παιδική προστασία**, για την αξιοποίηση της εμπειρογνομosύνης και των πόρων τους.
9. **Να χρησιμοποιήσουν αξιόπιστα και τεκμηριωμένα συστήματα συλλογής και ανάλυσης δεδομένων για τα ασυνόδευτα παιδιά** για την επικαιροποίηση των πολιτικών αποφάσεων, και την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων για την καλύτερη δυνατή προστασία και απόλαυση των δικαιωμάτων των παιδιών.
10. **Να επεκτείνουν τις δράσεις της επανεγκατάστασης, της οικογενειακής επανένωσης και άλλων ασφαλών οδών για τα παιδιά από τρίτες χώρες προς την ΕΕ.**